

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Cap. III. De Opere sex dierum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

...antia; nam relictis mer gimus, & perimus; visitati verò
...gimus, & vivimus.

CAPUT III.

DE OPERE SEX DIERUM.

De hoc plerumque nihil Theologi in Scholis dicunt, sed
Philosophis & S. Scripturæ Interpretibus in primis Ge-
nesios capitibus ea, quæ S. Thomas à quæstione 43. tractat
de hac materia, discutienda relinquunt. Quia tamen ea
non semper vasat in Authoribus, utpote fusiùs disputa-
re, à Scripturæ verò Professoribus rariùs hæc mate-
ria tractatur, non oberit, breviter ea quæ S. Thomas & im-
pud. Theologorum libri de hoc opere sex dierum disputant,
inducere.

ARTICULUS I.

De Processione creaturarum à Deo.

I. Hanc quæstionem S. Thomas statim post absolutam
materia de Deo subjungit, & postea primum de produ-
ctione Creaturarum Spiritualium, id est, Angelorum, &
corporarum, seu Univerſi in specie tractat. Quia tamen
Materia de Angelis plerumque fusiùs discutitur à Theolo-
gis, ideo ut ea magis simplex, & inter se conjuncta foret,
peramque etiam separatur à reliquis quæstionibus, & ea,
quæ S. Doctor de processione creaturarum in genere disputat,
in hoc loco breviter indicantur. Itaque de Creaturarum pro-
cessione in genere hæc ferè quæstiones à S. Thoma propo-
nuntur.

II. Q. 1. *Verum sit necessarium, omne ens à Deo pro-*
ducatur? Resp. S. Doctor q. 44. a. 1. affirmativè; cum enim om-
nis creatura habeat esse per participationem, necessariò
illud accipere debet ab ente, cui tale esse per se, & essentia-
liter convenit; tale ens autem est unicus Deus.

III. Q. 2. *Verum Deus sit causa Exemplaris omnium*
res? Resp. S. Thomas l. c. a. 3. iterum affirmativè; eò
quòd omnis res producenda juxta Ideam à producente con-
ceptam fieri debeat; solus autem Deus in sua infinita sapi-
entia

entia Ideas omnium rerum possibilem contineat, ut patet in capite ostensum est.

IV. Q. 3. *An Deus sit causa finalis omnium rerum?* Resp. S. Doctor a. 4. affirmativè; eò quòd omne agens propter finem agere debeat, ne casu omnia fieri dicantur; sed autem finis agentis & patientis esse debeat; ergo, cum res versa propter seipsum creaverit Deus, meritò omnium que causa finalis dicitur.

V. Q. 4. *An productio creaturarum sit communis Trinitati?* Resp. S. Thomas q. 45. a. 6. affirmativè, eò quòd producere aliquid, proprium sit agenti secundum essentiam spectato; essentia autem in Deo sit communis omnibus Personis. Per hoc tamen non negatur, quòd divinæ Personæ secundum rationem suæ processionis habeant causalitatem respectu creationis rerum; cum enim Deus ut supremus Artifex per verbum intellectu conceptum, quod est secunda Persona; & per amorem suæ voluntatis, qui est tertia Persona, omnia operetur, meritò processionem Personarum dicuntur rationes productionis creaturarum.

VI. Q. 5. *An in omnibus creaturis reperitur exemplum Trinitatis?* Resp. S. Doctor a. 7. cum S. Augustino affirmativè, eò quòd quælibet creatura subsistat in suo esse, ut sic repræsentet suum principium, atque adeò Personam Patris, qui est principium sine principio, demonstrat. præterea habeat quandam formam seu speciem, & ut repræsentet secundam Personam seu Verbum, quatenus forma artificati oritur ex conceptione & Idea Artificis. denique habeat ordinem ad aliquid aliud, ob quem concepta est facta dicitur; & per hoc repræsentat amorem Dei tertiam Personam, ex quo ad operandum movente omnia procedunt.

ARTICULUS II.

De creatione Mundi.

I. Occasione hujus tituli S. Thomas q. 46. & cum aliis Theologis fusè hoc loco de creatione disputant, an facta sit ea sit ens distinctum à Deo aut creatura; item an sit propria Deo, ut nulli creaturæ communicari possit potest.

creandi, & similia, quæ hodie plerumque in Philosophia
etiam traduntur. Quare omittis illis quæstionibus

II. Q. 1. *An Mundus in tempore fuerit productus; an
ante ab æterno existerit?* Resp. affirmativè ex communi
Theologorum omnium sententia; estque de fide, utpote
in Concilio Lateranensi definita, & sat clarè in cap. 1.
Gen. indicavit, ubi dicitur: *In principio creavit Deus cae-
lum, & terram.*

III. Q. 2. *An totus Mundus simul in uno instanti, an
per plures dies sit productus?* Resp. ex communi SS. Pa-
trum & Scholasticorum sententia contra S. Augustinum ac
multos Theologos, Mundum non simul fuisse produ-
ctum, sed successivè per plures dies; eò quòd Scriptura,
Gen. c. 1. Gen. apertè indicat, per plures dies illud opus fuisse
absolutum, possit, atque adeò etiam debeat propriè ac-
cipi; maximè cum variæ etiam congruentiæ id ipsum non
satis suadentes ab Authoribus passim afferantur, ut
Tannerum d. 6. q. 1. du. 6. n. 13. videre est.

IV. Q. 3. *Quo die Mundus fuerit productus?* Resp.
Tannerus l. c. n. 23. de hoc non posse esse controversiam;
cum enim DEUS septimo die, id est, Sabbato quieverit, hoc
primum diem, quo Mundus creati cæpit, Dominicam
fuisse accessit, unde, etiam canit Ecclesia die Dominica
in Hymno matutino: *Primo dierum omnium, quo Mundus
creatus conditus.*

V. Q. 4. *Quo anni tempore Mundus sit conditus?*
Resp. juxta veriorem & communiorem sententiam, teste Tan-
nerus l. c. n. 26. circa æquinoctium vernalis, mense Mar-
tis, fuisse conditum; tum quia tunc etiam terra germinare
incipit, tum quia hoc tempore etiam præcipua alia DEI
opera, ut Liberatio Populi Israëliti ex Aegypto, Incar-
natio, Mors & Resurrectio Christi, sunt patrata; & præterea
vixit verosimile est, SS. Patres id per traditionem accepisse.

ARTICULUS III.

De opere primæ diei.

I. Q. 1. *An cælum & terra prima die creati sint?*
Resp. Etsi non pauci Authores cum S. Thoma sentiant, cæ-
lum

lum & terram, ante primam diem creata fuisse, eò quod
 obscure S. Scriptura gen. 1. illis verbis: *In principio creavit*
DEVS cælum & terram: id indicare videatur; & præterea
 ante Lucem non fuerit dies; probabilius tamen alij
 mant, illa prima die creata fuisse, uti Tann. d. 6. q. 1. dicitur
 cum multis alijs tum SS. Patribus, tum Theologis docentibus
 estque conformior tum S. Scripturæ Exod. 11. asserentibus
 sex diebus fecisse **DEUM** cælum & terram, & mare, & omnia
 mania, quæ in eis sunt: tum SS. Patribus Mundi opificum
 opus Hexameron vocantibus: tum Concilio Lateranensi
 cap. *firmiter* dicenti, **DEUM** in principio temporis unum
 que de nihilo condidisse creaturam, Spiritualem & corporalem;
 tum ipsi contextui Moysis, qui satis ostendit, ea quæ
 ibi narrantur, unâ die creata esse.

II. Q. 2. *An omnes cæli quoad substantiam primo die
 sint creati?* Resp. probabilius iterum affirmativè Tann. d. 2.
 n. 3. contra multos volentes solum cælum Empyreum
 primo die fuisse creatum, reliquos verò secundo die
 productos. Ratio autem hujus sententiæ est, quia ubique
 S. Scriptura cæli & terræ nomen conjungens per cælum
 intelligit omnes cælos, dicitque v. g. *igitur perfecti sunt cæli
 & terra &c.* sed & ipse **DEVS** in Symbolo Apostolorum
 conditor cæli & terra vocatur; & præterea cum omnes Cæli
 sint perfectiores, hoc ipso etiam decebat eos cum ipsa
 terra creati.

III. Q. 3. *An etiam reliqua elementa primo die
 terra fuerint creata?* Resp. cum S. Thoma & alijs Doctores
 ribus communiùs affirmativè, quia, ut S. Augustinus l. 1. de
 gl. ad liter. c. 4. notat cæli & terræ nomine communiter
 S. Scriptura totus Mundus cum omnibus elementis intelli-
 gitur; & verò etiam congruum valde erat, ut priùs, quam
 ex elementis componerentur, ipsa elementa & corpora
 simplicia producerentur.

IV. Q. 4. *An etiam lux corporalis primo die
 producta?* Resp. Et si S. Augustinus negativam tenuerit
 tem, ratus per lucem primo die creatam Angelos intelligi
 quòd nõ conveniens fuerit, Moysen creaturæ spiritualis
 productionm prætermisisse; communis tamen SS. Patrum
 sententia, teste Tannero d. 3. est; eam corporalem fuisse.

quidem, ut communior sententia habet, accidentalem duntaxat, quæ modò huic, modò illi parti cælestis corporis imbrasset; sic enim S. Scriptura, dum ait: *Fiat Lux, & facta est lux*: satis indicat, quæ potius dicere debuisset: *Fiat lux*: si per lucem hanc corpus solis informe intelligi debet, ut S. Thomas volebat.

V. Q. 5. *An lux hac eodem instanti, quo cælum & terra creata sunt, fuerit producta?* Resp. cum Tann. du. 1. n. 19. negativè juxta communem SS. Patrum & Doctorum ferè unanimum sententiam; & colligitur apertè ex S. Scriptura gen. 1. ubi dicitur: *Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi*; quæ verba non bene de æthereis tenebris, scilicet de Angeli mali casu expli-

ARTICULUS IV.

De Opere secundæ diei.

I. Q. 1. *Quid secundo die creatum sit?* Resp. id satis ex geneleos c. 1. colligi dum dicitur: *Dixit quoque DEVS: Fiat Firmamentum, & dividat aquas ab aquis. Et factum est Firmamentum, divisitq; aquas ab aquis sub Firmamento ab his, quæ erant supra Firmamentum. Et factum est cælum, & vocavitque DEVS Firmamentum cælum, & factum est cælum & Vespere dies secundus.*

II. Q. 2. *Quid per Firmamentum hoc loco intelligatur?* Resp. varias esse circa hanc quæstionem sententias. Nam quædam Firmamentum mysticè interpretatur de separatione Angelorum bonorum & malorum; Pererius & Valentini intermedium inter nubes & aquas interiacentem; Sacerdos dub. 1. q. 3. n. 13. non solùm octavam Sphoeram, quæ nunc juxta communem usum Firmamentum dicitur, sed etiam totum cælum sidereum sive mobile, ipsùmque cælum Epyreum secundùm infimam partem intelligit, quæ non de novo producta, sed consolidata fuit cùm primo die non nisi liquida producta fuerit.

III. Q. 3. *Quid per aquas supra & infra Firmamentum intelligatur?* Resp. etiam hic non conveniunt Auctores, nam Origenes, de quo, supra dictum est, per aquas Super-

Superiores bonos Angelos, per inferiores malos Angelos intelligit. Valentia & Pererius per aquas Superiores, per inferiores naturales aquas intelligunt. Tercius denique cum suis Authoribus per Superiores corpus diaphanum & pellucidum, liquidum & spiritum Beatorum habitationi destinatum; per inferiores vero elementum aquæ, seu potius omne corpus simplex phanum sublunare; hoc est, inter cælum Lunæ & terram teriectum intelligi existimat, quia, ut S. Thomas q. 68. ad 3. aduertit, Moyses propter invisibilitatem aëris & fluidum corporum, omnium hujusmodi corpora sub aqua nomine comprehendit.

ARTICULUS V.

De opere tertiæ diei.

I. Q. 1. *Quod fuerit opus tertiæ diei?* Resp. id in citato libro Genesis c. 1. indicari, dum dicitur: *Dixit DEVS: Congregentur aqua, qua sub cælo sunt, in locum unum, & appareat arida. & factum est ita. Et ait. Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum.*

II. Q. 2. *Quomodo facta sit congregatio aquarum?* Resp. tres quidem modos à S. Augustino l. 1. sup. gen. c. 12. commemorari, scilicet ut vel aqua in quibusdam locis velut in montes erecta, reliqua loca terræ nuda reliquerit, vel ut ab initio rarior terras ambiverit, postea vero condensata, eas partes terræ, in quibus arida apparebat, nuda reliquerit: Vel certè terra subsidente, aquis aditum aperuerit in nnum confluentibus, unde & maris denominationem accepit. Et hic modus velut commodissimus communiter fertur.

III. Q. 3. *An terra tunc actu produxerit herbas & arbores, an verò in semine duntaxat?* Resp. ex communibus SS. Patrum & Doctorum sententia, actu fuisse producta omnia; id enim ex claro Scripturæ textu colligitur; quod quid in contrarium S. Augustinus olim senserit.

IV. Q. 4. *An tunc etiam herba & planta vixerint producta?* Resp. affirmativè cum S. Augustino l. 1. sup. gen. c. 12.

q. 1. & domini aliorum contra Basilium, eò quòd S. Scri-
ptura aperte dicat, omne virgultum agri fuisse productum;
et lux ipsa herbarum hominibus, tum animantibus ad va-
tiores usus & commoda seruiant.

V. Q. 4. An terra tunc activè, an verò passivè dun-
taxat herbas illas produxerit? Resp. Pererius, Valentia,
Tanner & alij, passivè tantùm terram se tunc habuisse, eò
quòd sine miraculo tam citò activè illas producere non po-
tuerit.

ARTICULUS VI.

De opere quartæ diei.

I. Q. 1. Quid quarto die productum fuerit? Resp.
Solem & Lunam, ac stellas fuisse productas, uti Moyses ca-
pit. indicavit, dum dixit: Fecitque DEVS duo luminaria
magnum, luminare maius, ut praeset diei; Et Luminare minus,
ut praeset nocti, & stellas (tam errantes, quàm fixas) & po-
sit in Firmamento caeli, ut lucerent super terram, & pra-
esent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras.

II. Q. 2. An haec luminaria quoad substantiam fue-
runt materiae elementari producta? Resp. ita quidem Mo-
yses & nonnullos alios sentire; verùm S. Thomam & cum
communiter ceteros Theologos, & Interpretes docere,
quòd ex materia caelesti producta, atque adeò primo die
creata, hodie accidentaliter duntaxat perfecta fuerit, qua-
vis scilicet lucem immobiliter sibi inditam, & motum
circularem acceperunt.

III. Q. 3. Quare Luna dicatur luminare magnum,
et cetera sidera minora? Resp. S. Thomas
ad 1. q. 5. ideo vocari magnum, quia secundùm aspectum
apparet hominibus major; aut quia, ut S. Chryostomus ho-
m. 1. in gen. notat, majorem præ ceteris stellis efficaciam ha-
bere.

IV. Q. 4. A quo moveantur haec sidera? Resp. tum
quòd ipsa, quàm totos caelos ab Angelis moveri, uti cum S. Tho-
ma, communiter docent Theologi, eò quòd à seipsis moveri
non possunt, quòd si alioqui enim post diem iudicij quies ipsis vio-
lenter extorretur) atque adeò rectius ab Angelis moveri dicantur,

utpote quos etiam in alijs casibus ad ministerium suum
hominum adhibere consuevit DEVS.

ARTICULUS VII.

De opere quintæ diei.

I. Q. 1. *Quid quinto hoc die productum sit?* Resp. In
sequentibus Sacri codicis verbis indicari: *Creavitque Deus
cete grandis, & omnem animam viventem atque motabilem
quam produxerant aqua in species suas & omne volatile quod
vivit super terram. Benedixitque eis dicens: Crescite, & multiplicamini
& replete aquas maris, avesque multiplicentur super
terram. Et factum est mane & vespere dies quintus.*

II. Q. 2. *Quare productio avium & aquarum
qua tribuatur, cum tamen potius terrâ constare videantur?* Resp.
S. Thomas q. 71. art. unic. ad. 1. corpora avium & piscium
posse dupliciter considerari, uno modo secundum se, & ali-
o modo in respectu ad terram, in qua nascuntur, & in
neccesse est, quod in eis magis terrestre alimentum domi-
netur, quia ad hoc ut fiat temperato mixtionis in corpore
animalis, neccesse est, quod quantitativè in eo abundet ter-
restris alimentum, quod est minus activum, scilicet terra. Sed
si considerentur, secundum quod sunt nata moveri taliter
tibus, sic habent affinitatem quandam cum corporibus
quibus moventur, & sic eorum generatio hic describitur.

ARTICULUS VIII.

De opere sextæ diei.

I. Q. 1. *Quid hoc die productum sit?* Resp. 1. pro-
ducta esse omnia animantia terræ rationis expertia,
ex semine generantur, & virtutem generativam ad se
sibi generandum habent; non autem ea, quæ ex patri-
tertia vel excrementis, vel ex coitu animalium diver-
sitate generantur. Resp. 2. productum esse, & postea ex
lateri Adami exemptâ primam Mulierem Evam fuisse
ratam.

II. Q. 2. *Quo sensu homo ad imaginem DEI
dicatur?* Resp. S. Thomas q. 93. 2. 5. dupliciter
dicatur.

ad imaginem DEI dici posse. 1. Ut vocula ad de-
 signet terminum factionis, atque adeo iste sit sensus: *Facia-*
mus hominem, ut sit imago nostra. 2. Ut vocula ad signi-
 ficet causam exemplarem; ita ut sensus sit: *faciamus homi-*
nem, sicut in natura nostra exemplar propositum habemus.
 Sed prior sensus communiter magis probatur. Est autem
 homo imago DEI propterea, quia non tantum secundum ge-
 neralem quandam rationem, sed etiam specificam, scilicet
 secundum virtutem intelligendi & volendi habet similitudi-
 nem cum illo; & quia in eodem homine reperitur prin-
 cipium Verbi, Verbum seu Intellectio, & amor ex utroque
 procedens, & secundum hoc DEI etiam ut Trini in Personis
 imago dici potest. Additur verò gen. I. v. 26, *faciamus ho-*
minem ad imaginem & similitudinem nostram, ut non qua-
 sique imperfecta, & malè expressa imago, sed valde exacta,
 atque adeo Exemplari suo simillima esse indicetur.

III. Q. 3. *Quanam fuerit conditio hominis in statu
 ante integræ?* Resp. 1. quoad Intellectum fuisse perfe-
 ctissimam scientiã præditum, ita ut omnes res naturales, qua-
 rum ex primis principijs per se notis sciri possunt, vel ad
 eas gubernandos sciri debent, cognoverit. Sed & per fi-
 dem cognovisse DEVM ut Authorem rerum supernatura-
 rum, ipsamque SS. Trinitatem, & Incarnationem quoad
 substantiam, adeoque Mysterium conjunctionis Christi cum
 Maria, ut cum S. Thoma communiter docent Authores, &
 colligitur ex ipsa s. Scriptura Eccl. 17. dicente: *Cor dedit*
excogitandi, & disciplinã intellectus replevit illos. Creavit
in scientiam, Spiritus sensu implevit cor illorum, & multa bo-
na ostendit eis: posuit oculum ipsorum super corda illorum, o-
mnemque scientiam fuisse conditum cum gratia justificante, & quidem
originali, ita ut & ratio obediret DEO, & rationi vires in-
feriores, & animæ corpus; quam ob causam Eccl. 7. dicitur:
DEVS fecit hominem rectum. Resp. 3. Quoad potestatem
 absolute Dominiũ naturale in omnes bestias & animalia (ita
 nullam ei restitutum aut nociturum fuisset) in plantas
 quoque & alias res inferiores, ut sine impedimento potuisset
 eas ad suam auxilium uti. Resp. 4. Quoad corpus verè impaf-
 sibile & immortale futurum fuisse, non quidem ex na-
 tura

tura sua, aut virtute intrinsecæ cujusdam qualitatis; propter protectionem DEI; & propter propriam indolentiam quâ cavere potuisset omnia ad corruptionem disponenda; propter lignum vitæ, cujus esu humidum radicale semper restaurare potuisset.

IV. Q. 4. *Quanam tunc conditio proli generati fuisset?* Resp. 1. omnes nascendos fuisse corpore sano integro, licet necdum quoad usum & morum membrum perfecto. 2. Etiam gratiâ originali præditos futuros esse, non tamen in eâdem confirmatos, quia conveniens ut proles non cum meliori conditione, quàm parens nascatur. 3. Nascituros fuisse non quidem cum pleno usu rationis, sed eâ mentis & ingenij facilitate, quâ abique difficultatibus scientias didicissent. 4. Eodem modo, quo Parentes præditos immortales & impassibiles exituros fuisse: licet secundum diversam dispositionem aëris, & situm stellarum aliquos majores, robustiores, ac pulchriores alijs quoad corpus, & diversam applicationem animi etiam in scientiis, virtutibus, atque eadem etiâ gratia ac gloria inæquales exituri fuissent.

V. Q. 5. *Quid de Paradiso, in quo tunc homines habituri fuissent, doceant Authores?* Resp. Sequentia communiter doceri. 1. Paradisum hunc fuisse locum corporeum in qua parte convexæ ipsius terræ superficiem impositum, ut Thomas q. 102. art. 1. post S. Augustinum docet. 2. Locum hunc saltem usque ad diluvium permanisse; cum Scriptura Gen. 3. eum ab Angelo custoditum; & Eccl. 2. Enoch in eum translatum fuisse dicat; ex quo probabiliter videtur S. Thomæ, & communius alijs SS. Patribus & Doctoribus, eum etiamnum hodie extare, saltem secundum quæ in ipso præcipua fuerant, ut erat varia omnis generis fructuum, arborumque amœnitas, aëris insignis temperies, arbor vitæ & similia, licet non desint aliqui, Recentiores qui cum Pererio omnino tempore diluvij destructum putent. 3. Adamum in hoc Paradiso non fuisse statim ab ipso translatum, sed in illum post creationem primum à Deo translatum, uti sat clarè Scriptura indicat, dum ait: *ergo Dominus DEVS hominem, & posuit eum in Paradiso voluptatis, ut operaretur (hoc est, excoleret, tum ob recreationem, tum ad comparandam experientiam de vitâ*

Naturæ) & custodire illum, non adversus inuadentes injustos, qui runcerant futuri, sed sibi, ne ipsum peccando amitteret, rectè S. Thomas interpretatur.

Vl. Q. 6. *Quem fructum ex consideratione totius operis materia de opere sex dierum haurire debeat Theologus?* triplicem præcipuè. Primus est, ut cum S. Davide Psal. 8. exclamemus; *Domine DEVS noster, quàm admirabile est nomen tuum in uniuersa terra! Quid est homo, quòd memineris eius? aut Filius hominis, quoniam, uisitas eum? Misisti eum paulò minus ab Angelis, gloriâ & honore coronâ tuam, constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia operis tui sub pedibus eius: ideoque, ut S. Basilius l. 1. Hexam. ait, debitam super omnibus Laudem Conditori impendentem referamus.* Secundus est, ut, quemadmodum idem Psal. 138. horatur, ex uisibilium pulchritudine illum, qui nihil optimus est, contemplemur; & ex magnitudine corporum circumscriptorum metiamur illum infinitum & magnam, omnemque cogitationem cordis humani suæ uirtutis amplitudine transgredientem, ideoque illud Salomonis Sapient. 13. altè pectori impressum ob oculos semper habeamus: *Quorum si specie delectati Deos putauerunt, sciant, quòd hic Dominator eorum speciosior est; species enim generat omnes omnia constituit. Aut si uirtutem & opera eorum mirantur, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis, à magnitudine enim speciei & creatura cognoscibiliter potest Creator horum uideri.* Tertius est, ut de hoc toto creaturæ beneficio illam cuiusdam S. Patris sententiam applicemus, atque à Deo dici putemus: *Accipe beneficium, reddere uisum, time supplicium:* ideoque ad rectitudinem primæ intentionis, à qua per peccatum & inobedientiam primi Parentis cecidimus, per uirtutem & plenam subjectionem erga Deum redire studeamus, sicque non in terrestrem, sed cælestem Paradisum uoluptatis transferri olim mereamur.

